

Biuletenio tematika ir tema

Kultūra ir kultūros politika

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Anglų kalbos įtaka valstybinei kalbai

Esminiai žodžiai

Globalizacija, lietuvių kalba, valstybinė kalba, anglų kalba, mokslo kalbos politika, leksika, gramatika, kalbinės nuostatos

Serija ir registracijos numeris

R-2025-6

Leidimo data

2025-11-19

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

☒ Analitinė apžvalga ☐ Kita

Šaltiniai: kategorijos

- ☒ Teisės aktai ☒ Politinė komunikacija
- ☐ Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
- ☒ Žiniasklaidos turinys ☐ Socialinių tinklų turinys
- ☐ Statistiniai duomenys ☒ Mokslo darbai
- ☐ Metainformaciniai produktai
- ☐ Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

2005 01 01 -
2024 08 23

Šaltiniai: kalbos

- ☒ Lietuvių k. ☐ Lenkų k.
- ☒ Anglų k. ☐ Kitos ES kalbos
- ☐ Rusų k. ☐ Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2025). *Anglų kalbos įtaka valstybinei kalbai* (R-2025-6). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Šioje analitinėje apžvalgoje:

- aptariami veiksniai, lėmę anglų kalbos įsigalėjimą visame pasaulyje, ir jos kaip tarptautinės komunikacijos priemonės įtaka;
- trimis aspektais - švietimo ir mokslo kalbos politikos (kalba švietimo institucijose), kalbos struktūros (leksika, gramatika), sociolingvistiniu (kalbinės nuostatos) - atskleidžiamas valstybinės ir anglų kalbos santykio, anglų kalbos įtakos lietuvių kalbai diskursas mokslo šaltiniuose ir teisės dokumentuose;
- formuluojamos pastabos ir išvados.

1. Įžanga

Ilgus šimtmečius lietuvių kalba vystėsi netolygiai, išgyveno nemažai draudimų ir diskriminacijos formų. Okupantų būdavo išstumiami iš viešojo gyvenimo sričių arba vartosenai vėl suintensyvėdavo, todėl ji patyrė daug įtakų ir nuosekliai formavosi įvairiuose politiniuose, socialiniuose, kultūriniuose kontekstuose. Pirmą kartą valstybinės kalbos statusas lietuvių kalbai suteiktas nepriklausomybės pradžioje - 1922 m., o po dviejų dešimtmečių dėl sovietinės okupacijos jis buvo prarastas. Ir tik praėjus

pusei amžiaus bei mūsų šaliai atgavus nepriklausomybę valstybinės kalbos statusą lietuvių kalba susigražino – ši nuostata yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijoje.¹

Nepaisant to, kad lietuvių kalba, turėdama aukščiausią oficialųjį, tai yra valstybinės kalbos, statusą, kaip nepriklausomos šalies viešojo gyvenimo komunikacinis instrumentas funkcionuoja daugiau kaip 30 metų, informaciniame diskurse – ir moksliniame, ir žiniasklaidos – nuolat pasigirsta nuogąstavimų dėl jai kylančių įvairių grėsmių. Suvokiant, kad kalba natūraliai nėra apsaugota, o priklauso nuo visuomenės ir politikos formuotojų veiksmų bei pasirinkimų, kalbinėje bendruomenėje imama svarstyti apie tai, kas gali pakenkti lietuvių kalbos išlikimui ir prestižui. Kadangi Lietuva ilgus dešimtmečius egzistavo Rusijos valstybės įtakos zonoje, bene didžiausia grėsmė lietuvių kalbai ne vienu laikotarpiu buvo laikoma rusų kalba. Iš tiesų ši nuostata buvo gajį iki nepriklausomybės atgavimo, taip pat iškart po to – vadinamuoju pereinamuoju laikotarpiu, kai rusų kalba Lietuvoje dar gana plačiai buvo vartojama ir kai kuriose įmonėse, pavaldžiose Maskvai.²

Su nauja realybe susidurta jau nepriklausomoje Lietuvoje – ją intensyviai pradėjo veikti globalizacijos reiškiniai, o kartu ėmė spartėti anglų kalbos plėtra šalyje. Valstybė, tapusi europinio pasaulio dalimi, natūraliai įsiliejo į senojo žemyno ekonominę erdvę, ėmė dalyvauti tarptautinėje prekyboje, versle, technologijų rinkoje ir pan. Aukštojo mokslo sistemoje imta siekti užmegzti ryšius su kitų šalių įstaigomis, vykdyti bendrus projektus, todėl itin svarbus tapo tarptautiškumas. Tas pats pasakytina apie kultūros sritį (ir ne tik profesionaliąją). Tarp jaunimo plinta populiarioji kultūra anglų kalba, prieinamas šia kalba kuriamas turinys masinėse informavimo priemonėse. Didelį akstiną anglų kalbai plisti suteikia Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą (ES) 2004-iais, taip pat ir itin spartus įvairius sektorius aprėpiantis informacinių technologijų vystymasis. Šie ir kiti veiksniai nulėmė ne tik anglų kalbos įsigalėjimą daugelyje sričių, jie padarė (ir vis dar daro) nemenką poveikį kalbinei Lietuvos aplinkai, pačiai kalbai.

Ilgainiui šį klausimą skirtingais pjūviais ėmėsi tyrinėti kalbos mokslininkai. Pirmiausia dėmesys atkreiptas į tai, kaip ir koku mastu anglų kalba veikia lietuvių **kalbos struktūros** lygmenį. Taip pat anglų kalbos įtaka lietuvių kalbai imta domėtis įvairesniuose kontekstuose: nuo **sociolingvistikos** – žmogaus santykio su kalba – iki **mokslo kalbos politikos** – anglų kalbos įsigalėjimo Lietuvos švietimo sistemoje. Šioje analitinėje apžvalgoje, remiantis mokslo šaltiniais, iš šių perspektyvų aptariamas anglų kalbos statuso, prestižo ir poveikio lietuvių kalbai diskursas.

2. Anglų kalbos reikšmė ir statusas pasaulyje

Šiandien akivaizdu, kad anglų kalba – tai šneka, kuria komunikuoja didžiausia kalbėtojų grupė pasaulyje. Be to, ši kalba jau daug dešimtmečių dominuoja verslo, mokslo, technologijų ir kitose srityse. Taip pat

¹ Valstybinė lietuvių kalbos komisija. (2022). VLKK istorija. Prieiga per internetą: <https://vlkk.lt/veikla/istorija/vlkk-istorija>

² Valotka, A. ir Žemaitis, D. (2023). Valstybinės kalbos teisinio statuso raida Lietuvoje po Nepriklausomybės atgavimo. *Lietuvių kalba, priedas*, 21. Prieiga per internetą: <https://www.zurnalai.vu.lt/lietuviu-kalba/article/view/34921/33264>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

nekyla abejonių, kad anglų kalba pripažįstama globaliu mastu ir funkcionuoja kaip tarptautinė komunikacijos priemonė, kuria gali susikalbėti skirtingų tautybių žmonės. Žvelgiant istoriškai, tokia situacija buvo ne visada. Iš pradžių anglų kalbos įtaka sustiprėjo plečiantis Britų imperijai, o dar labiau ši kalba įsivyravo nuo maždaug XX a. vidurio, kai ėmė augti Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) vaidmuo.

Terminas *lingua franca* reiškia kalbą, kurią žmonės, kai jų gimtosios kalbos skiriasi, naudoja kaip bendravimo įrankį. Šio reiškinio esmė detaliau paaiškinama apibrėžtimi: „Kalba, vartojama kaip komunikacijos priemonė tarp žmonių ar žmonių grupių, kalbančių skirtingomis kalbomis, pvz., lotynų kalba – bažnyčios, mokslo kalba viduramžiais, arabų kalba – islamo kalba, prancūzų kalba – tarptautinės diplomatijos kalba, anglų kalba – tarptautinė mokslo, verslo kalba, rusų kalba – bendravimo kalba tarp sovietinių respublikų gyventojų sovietiniais laikais.“³ Taigi, skirtingais laikotarpiais ir skirtinguose kontekstuose įvairios kalbos tapdavo **lingua franca. Šiandien jos vaidmenį atlieka anglų kalba, kuri padeda susikalbėti skirtingų tautybių žmonėms įvairiomis aplinkybėmis.** Todėl ji suvokiama kaip svarbus globalaus pasaulio atributas, nors dėl jos ateities esama įvairių prognozių. Paprasčiau sakant, anglų kalba dominuoja kaip viso pasaulio kalba arba laikoma kontaktine kalba tiems žmonėms, kurių nesieja nei bendra kalba, nei nacionalinė kultūra.⁴

Šiuolaikiniame pasaulyje, nuolat plečiantis tarpusavio ryšiams, augant migracijos mastams ir progresuojant globalizacijai, sparčiai ėmė didėti greito ir tinkamo kontaktų palaikymo būdų svarba. Nors **anglų kalba** iš pradžių buvo traktuojama tik kaip britų kalba, **dėl Britų imperijos istorinių aplinkybių ji tapo reikšminga kalba daugelyje buvusių jos kolonijų**, pavyzdžiui, JAV, Australijoje, Kanadoje, Nigerijoje, Pietų Afrikoje ir Indijoje. Šiandien ši kalba paplitusi ne tik tose valstybėse, kurioms įtaką padarė Britų kolonializmas – ji taip pat yra pagrindinė kalba, vartojama versle, prekyboje ir kultūros srityse. **Tai – technologijų, turizmo, spaudos, mokslo tyrimų, medijų bendra kalba, jos mokėjimas neišvengiamas organizuojant tarptautinį švietimą ar planuojant tarptautinę karjerą.**⁵

Nors anglų kalbos intensyviausias plitimo periodas yra XX a. (po Antrojo pasaulinio karo), jos įtakos sferos bei reikšmė tolygiai didėjo ir ankstesniais amžiais. Dėl britų imperinės ir pramoninės galios kolonializmo pokyčiai stebėti dar XVII amžiuje. **Dar labiau anglų kalbos įtaka ir vertė sustiprėjo dėl JAV ekspansijos.** Jungtinių Valstijų politikai ilgais jos dominavimo tarpsniais būdingi užmojai kuo labiau išplėsti šalies Vyriausybės politinę, ekonominę ir kultūrinę kontrolę už JAV ribų. Natūralu, kad tai daro įtaką likusiam pasauliui, o siekiant plėtoti įvairių sričių tarptautines rinkas anglų kalba tampa pagrindiniu įrankiu ryšiams užmegzti ir palaikyti. Dėl tos priežasties vartojamas ir tarptautinės kalbos terminas.⁶

³ Lingvodidaktikos terminų žodynas. (2012). Ramonienė, M., Brazauskienė, J., Burneikaitė, N., Daugmaudytė, J., Kontutytė, E., Priušauskaitė, J. (sud.). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 118

⁴ Seidlhofer, B. (2005). English as a lingua franca. *ELT Journal*. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1093/ELT/CCI064>

⁵ Rao, P. (2019). The role of english as a global language. *Research Journal of English*, 4. 65-79. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/334282978_THE_ROLE_OF_ENGLISH_AS_A_GLOBAL_LANGUAGE

⁶ Ten pat.

Anglų kalbos išpopuliarėjimo priežastys yra nuolat diskutuojamos, visgi kai kurie veiksniai, lėmę šios kalbos paplitimą, visuotinai pripažįstami. Neabejotinai **didžiausią įtaką, kad ji būtų laikoma pasauline kalba, padarė supervalstybių suklestėjimas ir ekonominės aplinkybės**. Visų pirma, tai yra **tarptautiniu mastu mokoma ir vartojama kalba, kuria kalba didelis gimtakalbių ir antrosios kalbos vartotojų skaičius. Ji itin plačiai paplitusi geografiškai, visuotiniu mastu vartojama tarptautinėse organizacijose ir yra politikos, diplomatinio santykių kalba**. Tai kalba, kuri skirtingų kalbų atstovams suteikia galimybę bendrauti lygiavertiškai. Vis dėlto esminiais anglų kalbos pranašumo faktoriais laikomi **1) gimtakalbių politinis svoris ir 2) ekonominė galia**, padedantys išlaikyti ir plėsti pozicijas.⁷ Unikalu tai, kad, pasaulyje pirmauja anglų kalba, kuri didžiąjai daliai ja bendraujančių žmonių net nėra gimtoji. Iš angliškai šnekančių žmonių, kurių iš viso yra apie 1,5 mlrd., mažiau nei 400 mln. šią kalbą vartoja kaip pirmąją kalbą, likusieji – kaip antrąją.⁸

Nors Jungtinė Karalystė iš Bendrijos pasitraukė, iš trijų pagrindinių jo kalbų – anglų, vokiečių ir prancūzų – pirmoji ES institucijose vartojama plačiausiai.⁹ Taigi, verta paminėti, kad **prie anglų kalbos įsigalėjimo sparčiai prisidėjo ir jos vartojimo mastas svarbiausiose tarptautinėse ir Europos Sąjungos institucijose**. Anglų kalba yra viena iš oficialiųjų Jungtinių Tautų kalbų, greta jos ši organizacija vartoja prancūzų, kinų, ispanų, arabų, rusų kalbas.¹⁰ Nepaisant to, kad kiekvienos šalies, kuri įstoja į ES, kalba iškart tampa viena iš oficialiųjų jos kalbų, o daugiakalbystės skatinimas įtvirtintas institucijos dokumentuose, pragmatinis principas nulemia anglų kalbos dominavimą įvairiose Bendrijos veiklos srityse – šia kalba geba komunikuoti daugelis jai priklausančių šalių gyventojų. Analogiška situacija fiksuojama Šiaurės Atlanto sutarties organizacijoje, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje ir kt.

Pasikeitus žmonijos realybei, pasauliui globalėjant, o Žemės kontinentams susijungus įvairiomis ryšių technologijomis kalbų plitimui ir raidai nebėra būdingas vien teritorinis kriterijus. Anglų kalba, iš principo būdama pagrindiniu dviejų didelių valstybių – Jungtinės Karalystės ir JAV – komunikacijos instrumentu, dėl susiklosčiusių aplinkybių, tokių kaip ekonominė padėtis, kolonializmas, tarptautinė įtaka, išsikovojo aukščiausią vietą pasaulinės komunikacijos, mokslo, verslo ir kultūros erdvėje. Vienos kalbos pasitelkimas užtikrinti sąveiką tarp skirtingų kalbėtojų mažina kalbinius barjerus, todėl anglų kalbos kaip *lingua franca* statusas nėra vien lingvistinis reiškinys. Ši kalba turi svarią ekonominę, socialinę ir kultūrinę vertę.

3. Anglų kalbos įtaka Lietuvos valstybinei kalbai

Minėtieji veiksniai, integracijos į Europos Sąjungą procesai ir Lietuvos įsitvirtinimas europinėje erdvėje lėmė, kad ir čia anglų kalba paplito bei įgijo tvirtas pozicijas daugelyje sričių – tiek viešojo, tiek privataus

⁷ Baker, R. (2024 m. balandžio 3 d.). English as a Global Language. Prieiga per internetą: <https://www.thehistoryofenglish.com/english-as-a-global-language/>

⁸ "English is often considered the de facto global language..." (2022 m. kovo 22 d.). Prieiga per internetą: <https://www.ucl.ac.uk/culture-online/case-studies/2022/mar/english-often-considered-de-facto-global-language>

⁹ Europos Sąjunga. (n. d.). Kalbos. Prieiga per internetą: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/languages_lt

¹⁰ Jungtinės Tautos. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/jungtines-tautos/>

gyvenimo terpėse. Šiandien šalyje neabejojama, kad anglų kalba atveria daugiau galimybių, tai – svarbiausia komunikacijos priemonė užmegzti tarptautiniams ryšiams, konkuruoti darbo rinkoje, vykdyti mokslinę veiklą ir pan. Vis dėlto aukštas anglų kalbos prestižas vertinamas nevienareikšmiškai, todėl greta teigiamų nuostatų jos atžvilgiu viešumoje nuolat konstruojamas naratyvas dėl neigiamo šios kalbos poveikio valstybinei kalbai. Ši tendencija stebima visame pasaulyje, ne išimtis – ir Lietuvos situacija.

Anglų kalbos mokėjimas vertinamas kaip reikalingas modernios visuomenės atributas, vis dėlto viešojoje erdvėje diskutuojama, **kokią įtaką tai turi lietuvių kalbos raidai ir (ar) kaip neigiamai ji veikiama**. Jau kurį laiką kalbama apie tai, kad anglų kalba kaip kalbinis kodas pasirenkama įvairiose gyvenimo srityse, jos elementai, fragmentai plačiai skverbiasi į kalbos struktūrą, skirtingus sociolingvistinius kontekstus, ir tai „parodo anglų kalbos prestižą, galią, socialines bei ekonomines vertes, santykį su kitomis kalbomis ir pan. <...> anglų kalba vertinama kaip aukšto prestižo kalba, turinti simbolinę reikšmę.“¹¹ Anglų kalbos vartojimas daugelyje kontekstų gali būti siejamas ir su tapatinimusi su europinėmis, amerikietiškomis vertybėmis ir gyvenimo būdu, o užrašai šia kalba traktuojami kaip kuriantys patikimesnį, labiau tarptautišką ir prestižiškesnį įvaizdį.¹²

Anglų kalbos paplitimas, jos universalumas bei aukšta socialinė ir ekonominė vertė yra prielaida, kad ji ne tik plačiai vartojama formalioje ir neformalioje komunikacijoje, bet ir stipriai veikia įvairius kalbos lygmenis, kaip tikslesnė raškos priemonė pasitelkiama skirtingose komunikacinėse situacijose. Anglų kalba tiek pasaulyje, tiek Lietuvoje atlieka mokslo kalbos įvairiose mokslo pakopose funkciją, o kalbėtojų gretose vertinama kaip turinti aukštą vertę, todėl ir nuostatos jos atžvilgiu dažniau yra teigiamos.

3.1. Mokslo kalbos politika ir anglų kalba

Publikuota nemažai mokslo darbų, kuriuose nuodugniau žvelgiama į anglų ir nacionalinių kalbų sąveiką bei argumentuojamas nepalankus anglų kalbos poveikis valstybinėms šalių kalboms. Poslinkiai tam tikrų kalbų įsigalėjimo požiūriu vertinami ne vien teigiamai. Anglų kalbos daugiafunkciškumas ir *lingua franca* statusas neišvengiamai lemia ir tam tikrus sunkumus, su kuriais susiduria kitos kalbos – ypač mažosios kalbos, kuriomis bendrauja santykinai nedidelis kalbėtojų skaičius. Viena iš intensyviai globalizacijos veikiamų sričių, į kurią anglų kalba pradėjo veržtis itin sparčiai, yra švietimo sektorius, pirmiausia – aukštojo mokslo grandis.

Pažymima, kad dėl globalizacijos **išplitęs anglų kalbos vartojimas neišvengiamai paveikė ir mokslo kalbos politiką bene visose išsivysčiusiose šalyse**, įskaitant Lietuvą. Kalbant apie aukštąjį mokslą, pirmiausia išskiriami du aspektai: **mokslo kalba ir aukštųjų mokyklų dėstomoji kalba**. Siekiant pritraukti tarptautinę auditoriją aukštosiose švietimo institucijose kai kurie dalykai ar netgi ištisos studijų programos jau ne vienerius metus dėstomos anglų kalba. Viena vertus, tai yra šių įstaigų

¹¹ Daraškienė, I. (2024). Anglų kalbos funkcijos Vilniaus kalbiniame kraštovaizdyje. *Taikomoji Kalbotyra*, 21, 144-157. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.15388/Taikalbot.2024.21.9>

¹² Ten pat.

konkurencingumo elementas, kita vertus, akivaizdžios kai kurios su anglų kalbos įsigalėjimu susijusios problemos. **Dėl anglų kalbos dominavimo ilgainiui pradėjo lėtėti lietuvių mokslinės kalbos raida, terminijos vystymasis**, konkurencinis pranašumas mokslo lauke. Orientuojantis į tarptautinius mokslo tyrimus ir publikacijas užsienio kalbomis, joms priskiriant didesnę vertę nei parašytiems nacionalinėmis kalbomis, menksta humanitarinių sričių, ypač lituanistikos, darbų viešinimo ir sklaidos galimybės. Jau daugiau nei prieš dešimtmetį išryškinta ši anglų kalbos pirmavimo šalies moksle problematika: „Netekusi intelektualiojo sluoksniu, bendrinė lietuvių kalba prarastų visuomenės integruojamąją funkciją. Lietuvos mokslui būtina tarptautinė perspektyva, bet jo plėtra neturi pažeisti Lietuvos visuomenės intereso, todėl valstybės institucijoms būtina teisinėmis ir finansinėmis priemonėmis reguliuoti mokslo srityje vartojamų kalbų santykį.“¹³

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme yra suformuluota **nuostata dėl dėstomosios kalbos – pagrindinė yra lietuvių, bet esama tam tikrų išimčių**: (1) kai studijų programos turinys siejasi su kita kalba; (2) kai paskaitas veda užsienio institucijų specialistai, (3) studijų mainų atveju, (4) paskaitos vyksta pagal jungtines su užsienio šalimis vykdomas studijų programas.¹⁴ Taigi, **įstatyme numatytos išimties iš esmės aukštosioms mokykloms suteikia galimybę jas laisvai interpretuoti ir į studijų organizavimą bei mokslinės veiklos vykdymą nevaržomai įtraukti anglų kalbą.**

Ekspertinė institucija Valstybinė lietuvių kalbos komisija (VLKK) parengtame **Valstybinės kalbos politikos 2023–2030 metų gairių projekte** akcentuoja, kad kalbos statuso srityje **svarbu teisinėmis ir finansinėmis priemonėmis skatinti lietuvių mokslo kalbos plėtrą**, nes šis uždavinys, numatytas 2018–2022 m. gairėse, taip ir nebuvo įgyvendintas. Lietuvių kaip dėstomosios kalbos vaidmuo aukštojo mokslo sistemoje silpsta, ją išstumia anglų kalba. Praktika pastarąją rašyti mokslinius darbus lemia terminijos valstybine kalba kūrimo sąstingį, todėl būtina skatinti pastarosios raidą ir siekti balanso tarp įvairių kalbų, įskaitant anglų, funkcionavimo mokslo srityje. Be to, norint išlaikyti valstybinės kalbos prestižą, svarbiu siekiu tampa užtikrinti, kad lietuvių kalba ir toliau išliktų pagrindine dėstomąja ir mokslo kalba aukštosiose mokyklose.¹⁵

Mokslo kalbos problemos išsamiai aptariamose ir kituose darbuose. Mokslininkų lingvistų parengtoje **„Ilgalaikės valstybinės kalbos politikos galimybių studijoje“** (2022), kurioje formuluojamos rekomendacijos dėl kalbų politikos formavimo 2023–2030 m., aptariamas ir šis klausimas. Pripažįstama, kad tarptautiškumas yra svarbus mokslo augimo veiksnys ir būtina pažangos sąlyga, bet vis dažniau reiškiamas susirūpinimas, jog lietuvių kalbos vartojimas moksle mažėja, o jos **vietą užima anglų kalba. Ypač ši tendencija ryški kalbant apie trečiosios pakopos studijas.** Pavyzdžiui, Vilniaus universitete pastaraisiais metais įtvirtinta galimybė **disertacijas rengti ir ne lietuvių kalba**, o kai kuriose Europos

¹³ Zabarskaitė, J., ir Smetonienė, I. (2012). Mokslo kalbos politika. *Parlamento Studijos*, 12, 111–125. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.51740/ps.vi12.282>

¹⁴ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. 2009 m. balandžio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimo įstatymas Nr. XI-242. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C595FF45F869/asr>

¹⁵ Valstybinės kalbos politikos 2023–2030 metų gairės. Projektas. Prieiga per internetą: https://vlkk.lt/media/public/file/Nutarimai/Projektai/Gairi%C5%B3_projektas_2023-2030_VLKK_Seimui.pdf

šalyse – Maltoje, Norvegijoje, Švedijoje – ši praktika itin plačiai taikoma. Be to, **sparčiai daugėja mokslo leidinių, kuriuose publikacijos pateikiamos anglų kalba, taip pat vyrauja nepalanki praktika vertinant mokslo darbus** – publikacijos anglų kalba ir kitomis užsienio kalbomis dėl tarptautiškumo matmens gauna aukštesnį balą. Taigi **dėl naudingumo kriterijaus pasirinkimų rašyti mokslinius darbus lietuvių kalba mažėja**. Tai dar kartą parodo anglų kalbos paklausą ir jos kaip komunikacijos standarto funkciją.¹⁶ Lietuvoje ši situacija įvairiuose profesiniuose sluoksniuose kvestionuojama, nes: „Valstybinės kalbos statusas reiškia, kad turi būti užtikrintas jos funkcionavimas visose viešojo gyvenimo srityse.“¹⁷ Teisininkai, vertindami valstybinės kalbos konstitucinio statuso įgyvendinimą, atkreipė dėmesį į tas sritis, kurioms kyla didžiausias pavojus netekti valstybinės kalbos vartojimo pirmenybės: elektroninę erdvę, viešuosius užrašus, darbo rinką (nelietuvių įdarbinimą) ir mokslo sritį.¹⁸

Mokslo kalbos politikos kontekste minėtina ir **situacija dėl anglų kalbos bendrojo lavinimo sistemoje**. Dėl tų pačių integracinių į Europos erdvę veiksnių palaipsniui ši kalba mokyklose įsitvirtino kaip **pirmoji užsienio kalba**, o jos mokytis pradama dar pradinėje mokslo pakopoje, dažniausiai – nuo antros klasės. Tik nuo šių metų rudens švietimo politikos komunikacijoje imta kalbėti apie tai, kad nuo kitų metų, tai yra 2026-ųjų, kaip pirmąją užsienio kalbą moksleiviai galės rinktis ispanų, o po metų laikyti šio dalyko brandos egzaminą. Tiesa, jei mokykla tokią galimybę siūlys. Antrųjų kalbų pasirinkimas išliks toks pat.¹⁹ Toks sprendimas signalizuoja, kad bent iš dalies siekiama pajvairinti užsienio kalbų mokymo pasirinkimą ir mažinti anglų kalbos dominavimą mokyklų programose.

Dėl globalizacijos, darbo rinkos poreikių anglų kalba laikoma būtina šiuolaikinio žmogaus kompetencija, tai lemia jos dominavimą tiek aukštojo, tiek bendrojo lavinimo įstaigose. Taigi, pastebimai kenčia lietuvių mokslo kalbos pažanga. Tarptautiškumas, stiprios anglų kalbos pozicijos šiame lauke iš dalies išstumia lietuvių kalbą iš konkurencinio pranašumo erdvės. Be to, kalbų mokymo politikos orientacija į anglų kalbą lemia, kad šios kalbos populiarumas dažnai mažina susidomėjimą kitomis užsienio kalbomis.

3.2. Leksika ir gramatika

Dėl pasaulinės integracijos, interneto ir popkultūros įtakos anglų kalbos elementai vis dažniau patenka į lietuvių kalbą tiek privačiuose, tiek viešuosiuose kontekstuose. Šis poveikis pastebimas įvairiuose kalbos lygmenyse: anglų kalba veikia žodyną, žodžių tvarką sakinyje, kalbos dalių kaitymo ypatumus, apskritai – kalbos vartojimo įpročius ir komunikavimo standartus vartojant sakytinę ir rašytinę kalbą. Dėl to aktualu atkreipti dėmesį į tai, kaip anglų kalba keičia lietuvių kalbos leksiką, semantiką ir gramatiką, kokią reikšmę tai turi kalbos raidai.

¹⁶ Kalėdienė, L. ir kiti. (Pareng.). (2022). Ilgalaikės valstybinės kalbos politikos galimybių studija. Prieiga per internetą:

https://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2022/06/Ilgalaikes-valstybines-kalbos-politikos-galimybiu-studija_2022.pdf

¹⁷ Vainiutė, M. (2010). Lietuvių kalbos kaip valstybinės konstitucinis statusas: pagrindiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 4(122), 26–27. Prieiga per internetą: <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1025>

¹⁸ Kalėdienė, L. ir kiti. (Pareng.). (2022). Ilgalaikės valstybinės kalbos politikos galimybių studija. Prieiga per internetą:

https://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2022/06/Ilgalaikes-valstybines-kalbos-politikos-galimybiu-studija_2022.pdf

¹⁹ Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2024 m. rugpjūčio 23 d.). Prieiga per internetą:

<https://smsgm.lrv.lt/lt/naujienos-1/pranesimai-ziniasklaidai-1/nuo-2026-metu-mokyklos-gales-siulyti-mokyti-ispanu-kaip-pirmosios-uzsienio-kalbos/>

Moksliniais tyrimais nustatyta, kad dėl anglų kalbos vaidmens ir sąveikos su nacionalinėmis kalbomis daugelyje šalių raštingumas jomis sparčiai menksta, be to, atsiranda **nusistatymas prieš kalbos taisyklingumą**. Ši tendencija būdinga ne tik Lietuvai, bet netgi tokioms šalims kaip Prancūzija, Norvegija, Vokietija, kurios turi stiprias nacionalinės kultūros tradicijas. Pirmiausia, lėtėja terminijos valstybine kalba vystymasis. Tai reikšminga ne tik mokslo kalbos politikos srityje, bet ir apskritai leksikos (žodžių visumos) raidai.²⁰

Leksikos sluoksnius yra vienas pagrindinių kalbos komponentų, nes būtent jis sudaro kalbos žodyną, leidžiantį išreikšti mintis, jausmus ir perteikti žinias. Kuo turtingesnė kalba, tuo tikslesnė mąstymo raiška.

Šis lygmuo itin susijęs su kalbos gyvybingumu – kaita, nes yra itin dinamiškas. Jį itin sparčiai paveikia visuomenės, technologijų ir kultūros pokyčiai. Iš pradžių išnyksta reiškiniai ir daiktai, tai yra sąvokos, o tada ir žodžiai, žymintys jas. Dėl visuomenės progreso atsiranda naujų žodžių poreikis, o jį ne visada patenkina valstybinės kalbos raiškos priemonės.

Kad kalbos kitimas ir atsinaujinimas yra natūralus reiškinys – neabejojama. Kalbotyroje paprastai atskiriama, kokia kalbos pokyčių priežastis – ar tai susiję su vidiniais kalbos raidos dėsniais, ar nulemta išorinių faktorių²¹, pavyzdžiui, anglų kalbos – globalizacijos atributo. Kai kuriais atvejais iš jos **perimtos ir išverstos žodžių reikšmės keičia mūsų kalbos sistemą, ir ji supanašėja su anglų kalbos sistema**. Įvairiuose kalbiniuose kontekstuose vis daugiau vartojama pasiskolintų žodžių (skolinių), **suardomas balansas tarp lietuviškų ir kitų kalbų žodžių vartosenos**. Anglų kalbos schemas perkeliamos į lietuvių kalbą, taip atsiranda palanki terpė kalbų mišiniams formuotis. Tam tikrų žodžių reikšmių perėmimas (semantikos kaita) taip pat pasižymi neigiamais padariniais kalbos autentiškumui: „Pastebima, kad tautos, perimdamos tuos pačius svetimų kalbų žodžius, suteikia jiems skirtingų reikšmių, nusakomos net kitos sąvokos. Be to, tas pats ir tarptautinis žodis vienoje kalbose gali turėti daugiau, kitose – mažiau reikšmių“²². Apibendrinant – dėl anglų kalbos įsigalėjimo tarptautiniai ir lietuviški žodžiai įgyja naujų, lietuvių kalbai nebūdingų reikšmių; sparčiai plinta semantiniai (kai pakeičiama žodžio reikšmė) vertiniai iš anglų kalbos; pažeidžiamos lietuvių kalbos normos ir pan.²³ Iš šios kalbos atkeliauja ir žargonybių, nenorminės leksikos, nestandartinių kalbos atmainų elementų.

Morfologiniu aspektu **į lietuvių kalbą sparčiai įsilieja angliškos žodžių dalys**, tai ypač pastebima kalbant apie tarptautinius žodžių elementus (tam tikrais atvejais anglų kalba yra tarpininkė – per ją patenka kitų kalbų žodžių dalys) – *kontr-, anti-, post-, eks-, pro-, vice-* ir kt., **atsiranda mišrios darybos sąvokų**, pavyzdžiui: *antitrampininkas* ir t. t.

²⁰ Kalėdienė, L. ir kiti. (Pareng.). (2022). Ilgalaikės valstybinės kalbos politikos galimybių studija. Prieiga per internetą: https://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2022/06/Ilgalaikes-valstybines-kalbos-politikos-galimybiu-studija_2022.pdf

²¹ Rudaitienė, V. (2014). Kalbų kontaktai ir lietuvių kalbos tradicija. *Žmogus ir žodis*, t. 16, Nr. 3, p. 111–112. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/ea5b04ef-a8b3-4777-9471-1bb45c8b0297/content>

²² Ten pat.

²³ Ten pat.

Nustatyta, kad **gramatikos lygmuo kinta daug lėčiau negu leksika, visgi ir čia fiksuojama tam tikrų pokyčių**, kurie susiję su anglų kalbos įtaka: ji ryški kalbant apie veiksmažodžių valdymo modelius, keičiasi junglumo schemas, kai kurios linksnių vartojimo tendencijos. Esama sakinių sudarymo ir dėmenų išdėstymo, remiantis anglų kalbos analogija, pavyzdžių. Neretai anglų kalbos žodžių tvarka pritaikoma ir lietuvių kalbai. Tai itin būdinga žmonėms, kurie anglų kalbą vartoja gana dažnai. Verčiant tekstus, pasitaiko, kai atkartojama anglų kalbos žodžių tvarka, kuri lietuvių kalboje yra nenatūrali. Kopijuojami jai nebūdingi žodžių ryšiai ir sakinių struktūra.²⁴

Lietuvių kalba laikoma archajiška ir jos struktūra gana pastovi, bet įvairiems kalbos lygmenims anglų kalba daro įtaką – nėra viena kalba nėra uždara sistema. Kalbų raida neišvengia pasaulinių tendencijų, ypač – anglų kalbos dominavimo globaliame kontekste. Vienu ar kitu mastu veikiami skirtingi kalbos elementai, bet stipriausią poveikį patiria leksikos lygmuo. Į lietuvių kalbą plūsta naujadarai, skoliniai, o tarptautiškumo vertinimas lemia, kad pirmenybė teikiama angliškiems atitikmenims ir žodžių konstrukcijoms. Pokyčių, nors lėtesnių, pastebima ir gramatikos bei semantikos sluoksniuose.

3.3. Anglų kalbos mokėjimas ir kalbinės nuostatos

Kalbinės nuostatos yra labai svarbios, nes jos lemia, kaip žmonės vertina ir naudoja kalbą tiek kasdieniniame gyvenime, tiek švietimo, darbo ar kultūros srityse. Jos formuoja kalbinę visuomenės kultūrą, be to, yra reikšmingos nustatant valstybių kalbų politikos kryptis. Neabejotinai kalbinės nuostatos turi reikšmę kalbų mokymuisi ir motyvacijai, kalbų išsaugojimo perspektyvoms. Be kita ko, jos lemia kalbų vertinimą, statusą ir prestižą.

Paprastaiariant, **kalbinės nuostatos tai: „Kalbos vartotojo nusiteikimas savo gimtosios ar kitų kalbų atžvilgiu**. Teigiami ar neigiami jausmai kokiai nors kalbai, tos kalbos vartotojams daro įtaką požiūriui dėl tos kalbos gražumo, lingvistinio sudėtingumo, sunkumo ar lengvumo ją išmokti, tos kalbos socialinio statuso, prestižo, išmokymo svarbos ir pan. Kalbinės nuostatos dažnai teigiamai arba neigiamai veikia svetimosios kalbos mokymąsi, jo pažangą, gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai susijusios su kalbos išmokimo lygiu, su kalbos mokymosi, motyvacija, akulturacija. Kalbinės nuostatos tyrimai naudingi kalbų mokymui, kalbų planavimui.“²⁵

Mokslinių tyrimų ir statistiniais duomenimis, **nuo 2021 m. dėl išaugusio anglų kalbos vaidmens mokančiųjų šią kalbą padaugėjo penktadaliu – 18 proc.** Nors rodikliai atskleidžia, kad anglų kalba plačiau vartojama tarp jaunų žmonių, tendencija tokia, kad ir vyresnių, mokančių ją, dalis nuosekliai didėja. Neatmestina, kad tai yra priežastis, kodėl kalbų politiką tyrinėjantiems lingvistams rūpestį kelia naujų tyrimų rezultatai, atskleidžiantys, kad **lietuvių kalbos prestižas menksta itin sparčiai**. Šis

²⁴ Miliūnaitė, R. (2022). Įvairuojantys ir nauji lietuvių kalbos reiškiniai XXI a. pradžioje: sistematika ir pokyčių kryptys. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.35321/e-pub.42.lietuviu-kalbos-pokyciai>

²⁵ Lingvodidaktikos terminų žodynas. (2012). Ramonienė, M., Brazauskienė, J., Burneikaitė, N., Daugmaudytė, J., Kontutytė, E., Pribyšauskaitė, J. (sud.). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 79

klausimas formuojant kalbų politiką turėtų būti prioritetas: „Jaunosios kartos kalbiniai įpročiai, nuostatos turėtų rasti tyrėjų ir kalbos politikų dėmesio centre.“²⁶

Iš tiesų šiek tiek šio pobūdžio tyrimų jau periodiškai atliekama. Vilniaus universiteto komandos 2022 m. išleistame darbe, skirtame sociolingvistinei Lietuvos situacijai aptarti, taip pat buvo analizuotos jaunosios kartos – šiuo atveju mokinių – kalbinės nuostatos. Darbas aktualus dėl to, kad jame esminis dėmesys telkiamas į tai, **kaip konkuruoja lietuvių ir anglų kalbos. Pirmiausia, anglų kalbos plėtrą stipriai lemia šiuolaikinės technologijos ir Vakarų pasaulio kultūra, siekis per kalbą pritapti**, ši tendencija būdinga ir kitoms šalims. Kaip teigiama, mokinių požiūris formuojasi imituojant tėvų, mokytojų, bendraamžių ir apskritai visuomenėje dominuojančias nuostatas. Tyrime, kuriame buvo apklausti patys moksleiviai, **dauguma išsakė teiginį, kad lietuvių kalbos mokėjimas jiems yra svarbus**: „...gimtoji kalba yra ne tik vertybė, jų tapatybės dalis, bet ir reikalingas instrumentas. <...> ... gimtąją kalbą reikia puoselėti, gerbti ir mylėti“. Be šių bruožų, lietuvių kalba įvardijama kaip mieliausia, gražiausia ir brangiausia, vis dėlto išsakyta, kad mokytis norminės lietuvių kalbos yra gana sunku, todėl motyvacija išmokyti taisyklingos rašybos yra menka. Neatmetama ir elektroninio diskurso bei bendravimo tarp bendraamžių įtaka šiam reiškiniui.²⁷

Grįžtant prie anglų kalbos vertinimo, mokiniai daugiausia deklaravo mokantys dvi ar netgi kelias kalbas, o kai kurie sakė nežinantys, **lietuvių ar anglų kalbą moka geriau. Apskritai anglų kalbos atžvilgiu vyrauja teigiamos nuostatos**: „... anglų kalbą būtina mokėti, t. y. lyg savaime suprantama, kad tai reikalingiausia kalba, taip pat kad ją būtina mokėti gerai, nes nuo to priklauso jų gerovė, <...> kuri yra visame pasaulyje ir jungia su visu pasauliu.“ Prie teigiamų anglų kalbos atributų dar priskirtinas geresnis raiškos priemonių arsenalas, ja kalbėti paprasčiau, geriau skamba, esanti lengvesnė, lengviau išmokstama, todėl tarp jaunimo ypač paplitę intarpai šia kalba. **Taigi, anglų kalba atlieka ne tik žinių, komunikacinę, bet ir kitas funkcijas – socialinę, identiteto ir pan.** Akivaizdu, kad anglų kalbos teigiamas vertinimas formuoja ir kalbinį elgesį. Dėl tarptautinės reikšmės ir aukštos vertės bei prestižo jos mokėjimo svarba nekvestionuojama, o svetimosios kalbos elementai ir kalbų kodų kaita veikia kaip žargono priemonė, padeda formuotis tiek tapatybės konstruktui, tiek gali sutvirtinti priklausymą tam tikrai grupei.²⁸

2020 m. publikuotame moksliniame straipsnyje anglų kalbos paplitimo kryptys ir geras jos mokėjimas analizuotas tiriant socialines šios kalbos vertes. Nustatyta, kad teigiamas kalbines nuostatas anglų kalbos atžvilgiu lemia labai daug kategorijų. Pavyzdžiui, anglų kalbos mokovui priskiriamos tokios savybės kaip aukštas ekonominis, socialinis ir asmeninis kapitalas. Be kita ko, tai siejama su jaunu amžiumi, vyriška lytimi, miestų gyventojais. **Anglų kalbos socialines pozityvias reikšmes konstruoja šios esminės kategorijos: tarptautinė erdvė, popkultūra ir medijos, britų ir amerikiečių kultūros, technologijos,**

²⁶ Kalėdienė, L. ir kiti. (Pareng.). (2022). Ilgalaikės valstybinės kalbos politikos galimybių studija, 55. Prieiga per internetą: https://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2022/06/Ilgalaikes-valstybines-kalbos-politikos-galimybiu-studija_2022.pdf

²⁷ Vilkienė, L. ir Jakaitė-Bulbukienė, K. (2022) Mokinių kalbinės nuostatos lietuvių ir anglų kalbų atžvilgiu. *Sociolingvistinė Lietuvos panorama: gyventojų kalbinės nuostatos ir kalbinis elgesys*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2022, 121–156

²⁸ Ten pat.

mokslas, išsilavinimas, jaunimas, asmeninis kapitalas, ekonominis ir socialinis statusas, miestas, vyras – joms priskiriamos savybės, kurios siejasi su teigiamais aspektais. Vadinas, tokie tyrimai gali pagrįsti konstruktyvų požiūrį į anglų kalbą. Vis dėlto **atskleidžiama ir neigiamų vertinamųjų pozicijų, susijusių su anglų kalba: įžvelgiamas susiskaldymas, visuomenės segregacija, aukštesnei klasei priskiriamas pranašumo demonstravimo matmuo, socialinė nelygybė** ir pan. Šiame kontekste išryškunami nacionaliniu šalių lygmeniu paplitę nacionalistiniai antivakarietiški, antiamerikietiški, antiglobalistiniai naratyvai.²⁹

Pozityvus anglų kalbos vertinimas susijęs su įvairiomis funkcijomis. Tyrimų duomenimis, ši kalba ne tik pasižymi ekonominiu konkurencingumu ar galimybėmis mokslo srityje, ji gali atlikti kultūrinį (popkultūra, medijos) ar socialinį ir tapatumo, pritapimo vaidmenį. Todėl pasakytina, kad teigiamas požiūris į anglų kalbą kyla dėl jos universalumo komunikacijoje, kultūroje, akademinėje, profesinėje ir socialinėje terpėje.

4. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

Šiandien akivaizdu, kad anglų kalba – tai šneka, kuria komunikuoja didžiausia kalbėtojų grupė pasaulyje. Be to, ši kalba jau daug dešimtmečių dominuoja verslo, mokslo, technologijų ir kitose srityse. Taip pat nekyla abejonių, kad anglų kalba pripažįstama globaliu mastu ir funkcionuoja kaip tarptautinė komunikacijos priemonė, kuria gali susikalbėti skirtingų tautybių žmonės. Žvelgiant istoriškai, tokia situacija buvo ne visada. Iš pradžių anglų kalbos įtaka sustiprėjo plečiantis Britų imperijai, o dar labiau ši kalba įsivyravo nuo maždaug XX a. vidurio, kai ėmė augti JAV vaidmuo. Pasikeitus žmonijos realybei, pasauliui globalėjant, o Žemės kontinentams susijungus įvairiomis ryšių technologijomis, kalbų plitimui ir raidai nebėra būdingas vien teritorinis kriterijus. Anglų kalba, nors iš principo yra pagrindinis dviejų didelių valstybių – Jungtinės Karalystės ir JAV – komunikacijos instrumentas, dėl susiklosčiusių aplinkybių, tokių kaip ekonominė padėtis, kolonializmas, tarptautinė įtaka, išsikovojo aukščiausią vietą pasaulinės komunikacijos, mokslo, verslo ir kultūros erdvėje. Vienos kalbos pasitelkimas užtikrinti sąveiką tarp skirtingų kalbėtojų mažina kalbinius barjerus, todėl anglų kalbos kaip *lingua franca* statusas nėra vien lingvistinis reiškinys. Ši kalba turi svarią ekonominę, socialinę ir kultūrinę vertę.

Integracijos į Europos Sąjungą procesai ir įsitvirtinimas europinėje erdvėje lėmė, kad ir Lietuvoje anglų kalba paplito bei įgijo tvirtas pozicijas daugelyje sričių – tiek viešojo, tiek privataus gyvenimo terpėje. Šiandien neabejojama, kad anglų kalba atveria daugiau galimybių, tai – svarbiausia komunikacijos priemonė užmegzti tarptautiniams ryšiams, konkuruoti darbo rinkoje, vykdyti mokslinę veiklą ir pan. Vis dėlto aukštas anglų kalbos prestižas vertinamas nevienareikšmiškai, todėl greta teigiamų nuostatų anglų kalbos atžvilgiu viešumoje nuolat konstruojamas naratyvas dėl neigiamo jos poveikio valstybinei kalbai. Tokia tendencija stebima visame pasaulyje, ne išimtis – ir Lietuvos situacija. Anglų kalbos paplitimas, jos

²⁹ Vaicekauskienė, L. (2020). Globaliosios anglų kalbos socialinės reikšmės potencialas: ką rodo skirtingų bendruomenių tyrimai? *Taikomoji Kalbotyra*, 14, 202-204. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.15388/Taikalbot.2020.14.13>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

universalumas bei aukšta socialinė ir ekonominė vertė yra priežastis, kad ji vartojama ne tik formalioje ir neformalioje komunikacijoje, bet veikia įvairius kalbos lygmenis, kaip tikslesnė raiškos priemonė pasitelkiama skirtingose kalbinėse situacijose. Anglų kalba tiek pasaulyje, tiek Lietuvoje atlieka mokslo kalbos įvairiose mokslo pakopose funkciją, o kalbėtojų gretose vertinama kaip turinti aukštą vertę, todėl ir kabinės nuostatos jos atžvilgiu yra teigiamos.

Publikuota nemažai mokslo darbų, kuriuose nuodugniau žvelgiama į anglų ir nacionalinių kalbų sąveiką bei argumentuojamas nepalankus anglų kalbos poveikis valstybinėms šalių kalboms. Poslinkiai kai kurių kalbų įsigalėjimo požiūriu vertinami ne vien teigiamai. Anglų kalbos daugiafunkciškumas ir *lingua franca* statusas neišvengiamai lėmė ir kai kuriuos sunkumus, su kuriais susiduria kitos kalbos – ypač mažosios kalbos, kuriomis bendrauja santykinai nedidelis kalbėtojų skaičius. Viena iš intensyviai globalizacijos veikiamų sričių, į kurią anglų kalba pradėjo veržtis itin sparčiai, yra švietimo sektorius, pirmiausia – aukštojo mokslo grandis. Dėl globalizacijos, darbo rinkos poreikių anglų kalba laikoma būtina šiuolaikinio žmogaus kompetencija, tai lemia jos dominavimą tiek aukštojo, tiek bendrojo lavinimo įstaigose. Taigi, pastebimai kenčia lietuvių mokslo kalbos pažanga. Tarptautiškumas, stiprios anglų kalbos pozicijos šiame lauke po truputį išstumia lietuvių kalbą iš konkurencinio pranašumo erdvės. Be to, kalbų mokymo politikos orientacija į anglų kalbą lemia, kad jos populiarumas dažnai mažina susidomėjimą kitomis užsienio kalbomis.

Dėl pasaulinės integracijos, interneto ir popkultūros įtakos anglų kalbos elementai vis dažniau patenka į lietuvių kalbą tiek privačiuose, tiek viešuosiuose kontekstuose. Šis poveikis pastebimas įvairiuose kalbos lygmenyse: anglų kalba veikia žodyną, žodžių tvarką sakinyje, kalbos dalių kaitymo ypatumus, apskritai – kalbos vartojimo įpročius ir komunikavimo standartus vartojant sakytinę ir rašytinę kalbą. Dėl to aktualu atkreipti dėmesį į tai, kaip anglų kalba keičia lietuvių kalbos leksiką ir gramatiką, kokią reikšmę tai turi kalbos raidai. Lietuvių kalba laikoma archajiška ir jos struktūra gana pastovi, bet įvairiems kalbos lygmenims anglų kalba daro įtaką – nė viena kalba nėra uždara sistema. Kalbų raida neišvengia pasaulinių tendencijų, ypač – anglų kalbos dominavimo globaliame kontekste. Vienu ar kitu mastu veikiami skirtingi kalbos elementai, bet stipriausią poveikį patiria leksikos lygmuo. Į lietuvių kalbą plūsta naujadarai, skoliniai, o tarptautiškumo vertinimas lemia, kad pirmenybė teikiama angliškiems atitikmenims ir žodžių konstrukcijoms. Pokyčių pastebima ir gramatikos bei semantikos sluoksniuose.

Kalbinės nuostatos yra labai svarbios, nes jos lemia, kaip žmonės vertina ir naudoja kalbą tiek kasdieniniame gyvenime, tiek švietimo, darbo ar kultūros srityse. Jos formuoja kalbinę visuomenės kultūrą, reikšmingos nustatant valstybių kalbų politikos kryptis. Kalbinės nuostatos neabejotinai turi reikšmę kalbų mokymuisi ir motyvacijai, kalbų išsaugojimo perspektyvoms. Be kita ko, jos lemia kalbų vertinimą, statusą ir prestižą. Pozityvus anglų kalbos vertinimas susijęs su įvairiomis funkcijomis. Tyrimų duomenimis, ši kalba ne tik pasižymi ekonominiu konkurencingumu ar galimybėmis mokslo srityje, ji gali atlikti kultūrinį (popkultūra, medijos) ar socialinį ir tapatumo, pritapimo vaidmenį. Todėl pasakytina, kad

teigiamas požiūris į anglų kalbą kyla dėl jos universalumo komunikacijoje, kultūroje, akademinėje, profesinėje ir socialinėje terpėje.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- Analizuoti, kokią įtaką anglų kalba daro valstybinei kalbai, būtų galima ir kitais aspektais, pavyzdžiui, kalbos technologijų požiūriu (lietuvių kalba ir informacinės technologijos buvo plačiau nagrinėta tema analitinėje apžvalgoje ZA-2022-2), aptarti situaciją medijose ir skaitmeninėje erdvėje, kokį poveikį apskritai anglų kalba turi kultūrai ir kitoms sritims arba apžvelgti, koks požiūris vyrauja žiniasklaidos diskurse. Šiame darbe pasirinkti švietimo ir mokslo kalbos politikos, kalbos struktūros ir sociolingvistinis požiūriai mokslo šaltiniuose. Analizėje lakoniškai atskleista, kad svarbiausiuose kalbų politikos planavimo dokumentuose deklaruojamas siekis stiprinti lietuvių kalbos apsaugą ir prestižą, tačiau mokslo tyrimai rodo, kad tikslas ne visiškai įgyvendinamas. Ypač plati problematika nustatyta mokslo kalbos politikos lauke. Dėl anglų kalbos dominavimo ir tarptautiškumo parametro, mokslo darbų vertinimo kriterijų, lietuviškos terminijos stagnacijos smunka lietuvių kalbos funkcionalumas ir konkurencingumas. Šiandieniniame pasaulyje anglų kalbos įtaka ir tarptautinės kalbos funkcija yra neišvengiamos, vis dėlto sprendimų priėmėjams ir įgyvendintojams reikėtų labiau atkreipti dėmesį į valstybinės kalbos situaciją – **pusiausvyra tarp lietuvių ir užsienio kalbų vartojimo viešuosiuose kontekstuose padėtų suderinti globalias tendencijas su šalies kalbos ir kultūrinės tapatybės išsaugojimu.**
- Kadangi anglų kalba lietuvių kalbą veikia stipriai ir įvairiais požiūriais, **prasminga stiprinti visuomenės teigiamas kalbines nuostatas dėl valstybinės kalbos vartojimo.** Atsakingos institucijos turėtų imtis suderintų priemonių skirtingose srityse – švietimo, kultūros, technologijų, pavyzdžiui, labiau remti kalbos tyrimus, terminijos standartizavimą, organizuoti ne nišinius kalbos populiarinimo renginius, skirtus dažniausiai specialistams, o labiau įvairias visuomenės grupes įtraukiančias iniciatyvas. Lietuvių kalbos prestižas ir matomumas leidžia šaliai išlaikyti savitumą ir unikalumą tarptautinėje erdvėje.